# Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2014–2015

## 27 925 Bestrijding internationaal terrorisme

**Nr. 530 HERDRUK**[1]

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 februari 2015

Tijdens het mondelinge vragenuur van dinsdag 13 januari jl. heeft de heer Van der Staaij (SGP) een aantal vragen gesteld naar aanleiding van de aanval van Boko Haram op de Nigeriaanse grensplaats Baga (Handelingen II 2014/15, nr. 40, item 2). Ook andere leden van Uw Kamer stelden vragen over Boko Haram. Deze brief komt tegemoet aan de toezegging mijn antwoorden nader toe te lichten.

### I. Boko Haram

Boko Haram[2] is opgericht in 2002 en heeft de afgelopen jaren verschillende fases doorgemaakt. In de beginjaren was Boko Haram vooral bovengronds actief. In 2009 vond een omslag plaats na de buitenrechtelijke executie van de toenmalige leider Mohammed Yusuf door Nigeriaanse veiligheidstroepen. Onder de nieuwe leider Abubakar Shekau is Boko Haram steeds gewelddadiger geworden, met aanslagen, ontvoeringen en wreedheden in de noordoostelijke deelstaten Borno, Yobe en Adamawa. Sinds mei 2013 is de noodtoestand van kracht in deze gebieden. Ook in andere delen van het land heeft Boko Haram terroristische aanslagen gepleegd die tot veel burgerslachtoffers hebben geleid.

De ontvoering van 276 meisjes uit de plaats Chibok in april 2014 leidde tot grote internationale aandacht voor Boko Haram. Recent hebben aanvallen van Boko Haram op verschillende plekken in noordoost Nigeria wederom veel burgerslachtoffers gemaakt. De aanvallen op Baga in de eerste week van januari zijn daarvan een schrijnend voorbeeld. In de bezette gebieden, maar ook bij de aanvallen van Boko Haram, hebben vrouwen en meisjes specifiek veel te lijden onder het geweld. Vrouwen en meisjes zijn ook ingezet om zelfmoordaanslagen te plegen, recentelijk nog op een drukke markt in Maiduguri.

---

[1] I.v.m. correctie in de aanhef.

[2] Officiële naam Boko Haram: *Jama'at Ahl-Sunna Lidda'awati wal Jihad*, ofwel *People Committed to the Propagation of the Prophet's Teachings and Jihad*.

kst-27925-530-n1
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2015

Op 7 februari besloot de Nigeriaanse regering om de Presidents-, Parlements- en deelstaatverkiezingen met 6 weken uit te stellen, met als reden de onveiligheid in Noordoost-Nigeria en de beperkte inzetbaarheid van het leger voor beveiliging van stembureaus in de rest van het land. Het is echter niet realistisch om te verwachten dat het Nigeriaanse leger in zes weken de dreiging van Boko Haram heeft ingeperkt. De laatste weken laten een toename van aanvallen van Boko Haram in Nigeria en buurlanden Niger en Kameroen zien. Inmiddels zijn er ook troepen van Niger en Tsjaad actief ter bestrijding van Boko Haram in de regio.

Sinds zomer 2014 is de «hit and run» terreurcampagne van de terroristische organisatie overgegaan tot een gewapende strijd gericht op het bezetten van territorium. Op 25 augustus 2014 heeft Boko Haram een kalifaat uitgeroepen in het noordoosten van Nigeria. De situatie wijzigt bijna dagelijks, maar volgens schattingen controleert Boko Haram op dit moment, naast enkele locaties in de deelstaten Yobe en Adamawa, ongeveer de helft van de deelstaat Borno.

Het uitroepen van een kalifaat geeft aan dat Boko Haram kijkt naar andere terroristische organisaties zoals ISIS. Banden met andere jihadistische bewegingen zouden kunnen bestaan, maar Boko Haram is geen onderdeel van een internationale jihadistische beweging. Boko Haram blijft bovenal een nationaal georiënteerde organisatie, die in toenemende mate aanvallen uitvoert en activiteiten ontplooit in de buurlanden. Boko Haram is een moeilijk te definiëren organisatie zonder vastomlijnde structuur, die verschillende groepen en cellen verenigt, variërend van jihadistische fanatici tot criminelen, gemakkelijk te manipuleren kansarme jongeren en gedwongen rekruten. Deze onderdelen lijken relatief onafhankelijk van elkaar te opereren. De terroristische organisatie keert zich tegen alle andersdenkenden, waaronder vele christenen maar ook moslims. Berichten over een alternatieve overheidsstructuur die Boko Haram zou hebben ingesteld spreken elkaar tegen. Er wordt op grote schaal gemoord en geplunderd.

Hoewel de Islam de belangrijkste religie is in het noordoosten van Nigeria, zijn er ook christenenclaves in dit deel van het land. Hoewel alle Nigeriaanse burgers in dit deel van het land lijden onder het geweld van Boko Haram, worden de christengemeenschappen, die immers geen deel kunnen uitmaken van het door Boko Haram nagestreefde kalifaat, nog harder getroffen dan de moslims: hun kerken worden vernietigd, en een weigering zich tot de islam te bekeren bekopen zij doorgaans met de dood.

De gewelddadige praktijken van Boko Haram hebben grote humanitaire gevolgen. De EU schat dat er in noord Nigeria nu meer dan 1,5 miljoen ontheemden zijn en meer dan 180.000 vluchtelingen in buurlanden Kameroen, Niger en Tsjaad. De sociaaleconomische situatie in het al achtergestelde noordoosten is verder verslechterd door de grote onveiligheid: ook in niet-bezette gebieden is landbouw en economische activiteit grotendeels tot stilstand gekomen en dreigt een voedseltekort. Hulpverstrekking wordt bemoeilijkt door een slechte toegang tot de getroffen gebieden. Bovendien zijn de Nigeriaanse organisaties op federaal en deelstaatniveau die de noodhulp zouden moeten coördineren, weinig effectief. Tevens zijn er berichten dat hulpverleners door lokale inwoners worden geweigerd uit angst voor represailles door Boko Haram.

De ontwikkelingen van de laatste jaren en de recente escalatie van geweld zouden tot een proactieve houding van de Nigeriaanse autoriteiten moeten leiden, maar deze hebben de afgelopen jaren weinig daadkracht getoond. De aandacht gaat nu vooral uit naar aankomende presidents-,

parlements- en deelstaatverkiezingen in februari. Het optreden van het Nigeriaanse leger tegen Boko Haram is niet effectief vanwege verdeeldheid, corruptie en slechte uitrusting. De federale regering heeft weinig aandacht voor de situatie in het noordoosten van het land en dit is illustratief voor de toenemende uitsluiting en marginalisering van de bevolking van noordoost Nigeria.

De sociaaleconomische achterstand van de noordoostelijke deelstaten en het gebrek aan aandacht van de Nigeriaanse autoriteiten dat de bevolking in deze gebieden ervaart zorgt voor veel onvrede onder de bevolking. Naast onder andere corruptie, het gebrek aan scholing en toekomstperspectief en wandaden van het leger tegen Boko Haram, zorgt dit voor een klimaat waarin Boko Haram heeft kunnen opkomen en gedijen.

Elk aanbod tot ondersteuning van de internationale gemeenschap, inclusief van de EU en Nederland, wordt sterk bepaald door de hierboven beschreven beperkende omstandigheden.

## II. Huidige inspanningen internationale gemeenschap

De toename van geweld door Boko Haram en de impact op de regio heeft bij verschillende internationale organisaties de aandacht voor de situatie in noordoost Nigeria vergroot.

Verenigde Naties

De VN heeft, op verzoek van Nigeria, op 22 mei 2014 Boko Haram op de VN-sanctielijst voor terroristische organisaties geplaatst. Op 26 juni 2014 zijn eveneens enkele leidende personen binnen die organisatie, onder wie leider Abubakar Shekau hier aan toegevoegd. In mei 2014 is Boko Haram op de EU-lijst van terroristische organisaties geplaatst.

De VN Veiligheidsraad (VNVR) heeft de afgelopen maanden in diverse persverklaringen de misdrijven van Boko Haram veroordeeld. In een voorzittersverklaring van 19 januari 2015 legde de VNVR nadruk op de regionale impact en sprak zij haar ernstige bezorgdheid uit over de grote aantallen ontheemden. De Veiligheidsraad drong er bij landen in de regio op aan om een effectieve *Multinational Joint Taskforce* (MNJTF) op te zetten die gecoördineerde militaire actie kan ondernemen tegen Boko Haram.

Naast bovenstaande activiteiten op diplomatiek en politiek vlak, is de VN actief op humanitair terrein. In januari heeft de VN een *UN Coordinator of the United Nations Response on the Regional Impact of Boko Haram* aangesteld. Deze coordinator zal de VN hulp aan Nigeria coördineren en versterken. In augustus 2014 is het Strategic Response Plan (SRP) 2014–2016 voor Nigeria herzien door het *UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* (UN-OCHA). Het noodhulpverzoek binnen dit SRP bedraagt EUR 68,8 miljoen waarvan tot op heden EUR 12,4 miljoen is gedekt door toegezegde bijdragen van donorlanden. De *UN Office of the High Commissioner for Refugees* (UNHCR) en het *World Food Programme* (WFP) zijn ook betrokken bij hulp aan ontheemden en vluchtelingen in aangrenzende landen.

Naast acute humanitaire noden richt de VN zich op de lange termijn oorzaken. Zo nam het ontwikkelingsprogramma van de VN (UNDP) een zogeheten Integrated Support Package (ISP) aan voor het noordoosten van Nigeria om de weerbaarheid van inwoners te versterken.

UNWOMEN, in samenwerking met UNICEF, lanceerde in september 2014 het driejarige programma *Promoting Women's Engagement in Peace and Security in Northern Nigeria*. Dit door de EU gefinancierde programma is erop gericht de rol van vrouwen in de oplossing van het conflict te versterken, effecten van geweld op te vangen en de bescherming van vrouwen en kinderen in conflictsituaties te versterken.

Regionale initiatieven

Afgelopen jaar spraken staatshoofden en Ministers tijdens regionale veiligheidsconferenties in Parijs, Londen, en Abuja over de dreiging en aanpak van Boko Haram. Deelnemers aan deze conferenties waren Nigeria en buurlanden (Tsjaad, Niger, Kameroen, Benin) en daarnaast o.a. VS, Frankrijk, Canada en de EU.

Tijdens deze conferenties werd besloten om het mandaat van de reeds bestaande Multinational Joint Task Force (MNJTF) – Nigeria, Tsjaad, Niger, Kameroen en Benin nemen deel onder leiding van een Nigeriaanse commandant – te intensiveren. Deze MNJTF dateert uit 1998 en was oorspronkelijk bedoeld om grenzen te beschermen en georganiseerde misdaad tegen te gaan. De MNJTF functioneerde echter onvoldoende, onder andere door moeizame communicatie en onderling wantrouwen. Dit blijkt onder meer uit de terugtrekking van MNJTF-troepen uit Baga, waarna Boko Haram kans zag het dorp en MNJTF-kamp in te nemen.

Op 20 januari jl. vond de meest recente regionale bijeenkomst plaats in Niamey, Niger. Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie van Niger, Kameroen, Tsjaad en Benin namen deel. Ook waren afgevaardigden van o.a. de EU, Afrikaanse Unie (AU) en VN aanwezig. Nigeria was slechts op hoogambtelijk niveau aanwezig. In de verklaring van de bijeenkomst wordt een aantal voorgenomen concrete stappen toegelicht met betrekking tot de MNJTF – o.a. over een nieuw hoofdkwartier, de uitwerking van het *concept of operations*, over de rol van de AU en VN Veiligheidsraad en oprichting van een trust fund.

Tijdens de AU top op 30 en 31 januari was Boko Haram een van de belangrijkste gespreksonderwerpen en steunde de AU de plannen voor de ontplooiing van een MNJTF. De inzet van een dergelijke MNJTF zal worden voorgelegd aan de VNVR. De deelnemende landen (Tsjaad, Niger, Nigeria, Kameroen en Benin) werken nu de operationele aspecten uit. Hiervoor was op 7 februari een eerste bijeenkomst in Yaoundé, Kameroen. Er is tijdens die bijeenkomst een eerste aanzet van de planning van militaire operaties van het MNJTF besproken.

Europese Unie

De EU staat een brede aanpak voor, met onder meer aandacht voor activiteiten op diplomatiek niveau en op ontwikkelings-, veiligheids- en humanitair vlak.

Op hoog niveau onderhoudt de EU een regelmatige politieke dialoog met de Nigeriaanse regering. In die gesprekken wordt Nigeria aangespoord om Boko Haram effectief te bestrijden. Ook de Nigeriaanse plicht tot burgerbescherming wordt hierbij benadrukt.

Vanuit het *Instrument Contributing to Stability and Peace* (IcSP) en *European Instrument for Democracy and Human Rights* (EIDHR) worden initiatieven op mensenrechten, conflictpreventie en mediatie ontplooid. Onder het IcSP is er een contraterrorisme pakket aangenomen met de titel *Support to enhance Nigeria's resilience to evolving security challenges*.

Dit pakket van EUR 9,9 miljoen richt zich met name op de verbetering van de veiligheidssector, waarbij veel aandacht uitgaat naar het tegengaan en voorkomen van radicalisering.

Het lange termijn ontwikkelingsprogramma van de EU loopt via het Europees ontwikkelingsfonds (EOF). De focus hiervan ligt op goed bestuur, gezondheidszorg en weerbaarheid en economische groei. De gehele bijdrage van het 10$^{e}$ EOF aan Nigeria was EUR 687 miljoen (over 7 jaar, tot 2014). Het nieuwe 11$^{e}$ EOF bedraagt 512 miljoen en is ook gericht op o.a. gezondheidszorg en weerbaarheid en goed bestuur.

De EU was in 2014 met EUR 14,7 miljoen de grootste humanitaire donor voor Nigeria. In de indicatieve planning voor 2015 heeft het *Humanitarian Aid and Civil Protection Department* (ECHO) aangegeven 8 miljoen euro te zullen besteden aan humanitaire hulp in Nigeria.

<u>International Strafhof</u>

In november 2011 startte de Aanklager van het Internationaal Strafhof een voorbereidend onderzoek in Nigeria naar vermeende misdrijven begaan door Boko Haram. Hierbij is er ook aandacht voor vermeende mensenrechtenschendingen door Nigeriaanse veiligheidsdiensten. Dit onderzoek bevindt zich inmiddels in de laatste fase. De Aanklager heeft vastgesteld dat er sprake is van misdrijven tegen de menselijkheid en onderzoekt op dit moment of Nigeria, verdragspartij bij het Internationaal Strafhof, de misdrijven zelf daadwerkelijk onderzoekt en vervolgt. Indien dit niet het geval is, kan de Aanklager een opsporingsonderzoek starten en vervolging instellen. Als het Internationaal Strafhof (ISH) overgaat tot vervolging zal het ISH alleen achter de kopstukken aangaan. Op dit moment worden Boko Haram strijders of verdachten onder de veiligheidsdiensten vrijwel niet vervolgd. Om Nigeriaanse autoriteiten in staat te stellen hun verantwoordelijkheid te nemen om mensenrechtenschendingen aan te pakken, wordt momenteel op internationaal niveau nagedacht over mogelijkheden om vervolging van internationale misdrijven op nationaal niveau te versterken.

## III. Nederlandse inzet

De aanpak van Boko Haram is uiteraard een primair Nigeriaanse verantwoordelijkheid. Nigeria is de grootste economie van het Afrikaanse continent en een regionale grootmacht. Nigeria behoort niet tot de allerarmste landen, heeft een groot leger, en zou zelf bereid en in staat moeten zijn om Boko Haram effectief te bestrijden en te vervolgen voor de massale wreedheden tegen de burgerbevolking die worden begaan door de organisatie.

Alleen een militaire aanpak van Boko Haram zal niet voldoende zijn. De Nigeriaanse autoriteiten moeten ook de grondoorzaken van de problemen in het noordoosten van Nigeria aanpakken. Uitzichtloosheid, corruptie, politieke en religieuze manipulatie en een gebrek aan onderwijs zijn enkele van de problemen waarmee de regio te kampen heeft. Alleen door deze aan te pakken, kan de noordoostelijke regio zich op een duurzame manier verder ontwikkelen en wordt de voedingsbodem voor geweld weggenomen.

De toenemende regionale dimensie van Boko Haram vereist een regionale benadering. Een goede samenwerking tussen de Nigeriaanse autoriteiten en de buurlanden Tsjaad, Niger, Kameroen en Benin is essentieel. Het initiatief tot de ontplooiing van de MNJTF is dan ook een zeer positieve stap.

De Nederlandse inzet is er voornamelijk op gericht om de Nigeriaanse autoriteiten hun verantwoordelijkheid voor bescherming van de eigen burgerbevolking te laten nemen en een effectieve regionale aanpak daartoe te bevorderen. Internationale organisaties en andere landen kunnen Nigeria en de regio waar nodig op verscheidene terreinen bijstaan met expertise. Nederland zal aansluiting zoeken bij bestaande en voorgenomen internationale initiatieven, vooral binnen de EU, om op die manier zoveel mogelijk effect te sorteren.

Op politiek en diplomatiek vlak heb ik me er – met succes – voor ingezet om de kwestie Boko Haram te agenderen tijdens de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) van 19 januari 2015. Daar is vervolgens een EU-verklaring aangenomen waarin het geweld van Boko Haram wordt veroordeeld en er wordt opgeroepen tot een effectieve regionale aanpak. Tijdens de RBZ van 9 februari stond de situatie in Nigeria weer op de agenda. Mijn inzet was er onder meer op gericht dat de EU zal onderzoeken of de EU de eerdergenoemde MNJTF financieel of met expertise kan ondersteunen. Daarnaast zijn er op 9 februari raadsconclusies aangenomen waarin o.a. het geweld van Boko Haram wordt veroordeeld en mogelijke EU-steun aan de MNJTF of andere regionale initiatieven wordt opgebracht. Daarnaast wordt in de raadsconclusies het belang van aanpak van de grondoorzaken van de problemen in noordoost Nigeria benadrukt. Tot slot wordt ook een oproep gedaan tot verbeterde internationale coördinatie van humanitaire hulp en het vergroten van de uitvoeringscapaciteit.

Ook tijdens de AU-top in Addis Abeba van 30 en 31 februari heb ik met diverse Afrikaanse gesprekspartners over Boko Haram gesproken. Ik heb aangegeven dat ik het initiatief om de MNJTF, gesteund door de Afrikaanse Unie, zeer toejuich en dat ik de kwestie van Boko Haram bijzondere aandacht zal geven tijdens de RBZ van 9 februari.

Er zijn ook samenwerkingsmogelijkheden in de veiligheidssector. In internationaal verband maakt Nederland deel uit van het Global Counterterrorism Forum (GCTF), een multilateraal forum van 15 westerse en 15 niet-westerse landen waar experts in terrorismebestrijding ideeën kunnen uitwisselen en aanbevelingen kunnen doen voor effectievere terrorismebestrijding. Het GCTF bestaat uit verschillende werkgroepen, waaronder de *Sahel Region Capacity Building Working Group*, die zich ook richt op de situatie in Nigeria. In deze werkgroep bezien de betrokken GCTF landen de mogelijkheden op steun aan Nigeria in het kader van terrorismebestrijding.

De Nederlandse Ambassade in Nigeria bevordert verder actief de dialoog met de Nigeriaanse nationale veiligheidsadviseur. Kortgeleden nog organiseerde de Nederlandse Ambassade een overleg tussen een deel van het Corps Diplomatique in Abuja en de *Office of the National Security Advisor* van Nigeria (ONSA) over *Countering Violent Extremism*.

In Europees verband wordt momenteel de mogelijkheid bezien van een security liaison ten behoeve van de Europese inspanningen in Nigeria. Nederland is hier een voorstander van.

Op humanitair vlak is er in 2014 vanuit het Central Emergency Response Fund (CERF) EUR 3.7 miljoen bijgedragen om de humanitaire noden in Nigeria te lenigen. Hier werden onder andere twee projecten uit gefinancierd die psychosociale hulp bieden aan slachtoffers in het noordoosten van het land. Nederland droeg in 2.014 EUR 40 miljoen bij aan het CERF en steunde zo indirect de hulpbehoevenden in Nigeria. De bijdrage voor 2015 aan het CERF is verhoogd tot EUR 55 miljoen.

Daarnaast heeft het Nederlandse Rode Kruis (NRK) in november 2014 een bijdrage van EUR 250.000 geleverd aan het *Emergency Appeal «Nigeria Complex Emergency»* van de Internationale Federatie van het Rode Kruis (IFRC). Voor die bijdrage is gebruik gemaakt van de blokallocatie die door het Ministerie van Buitenlandse Zaken wordt gefinancierd. De belangrijkste activiteiten bestaan uit noodopvang, voedselhulp, hulpgoederen en medische hulp. Ook heeft Nederland, tevens via het NRK, EUR 150.000 bijgedragen voor hulp aan vluchtelingen uit Nigeria in Niger. In 2014 droeg Nederland tevens EUR 39 miljoen ongeoormerkt bij aan het International Committee of the Red Cross (ICRC). Hieruit werd EUR 11,9 miljoen besteed aan de crisissituatie in Nigeria. De geplande bijdrage aan ICRC voor 2015 is EUR 40 miljoen.

Daarnaast draagt Nederland ook in 2015 weer ongeoormerkt bij aan de VN en ICRC. Nederland hecht veel belang aan goede crisiscoördinatie en steunt de VN in deze rol. Ondertussen dringt Nederland er via de EU en de VN op aan dat de Nigeriaanse overheid adequaat reageert op de humanitaire crisis in de getroffen regio. Hoewel de Nigeriaanse overheid zich niet vijandig opstelt ten opzichte van internationale humanitaire hulp, stelt ze zich ook niet coöperatief op. Nigeria beschikt over middelen om de humanitaire noden te verlichten, maar onderneemt vooralsnog te weinig actie. Nederland volgt de humanitaire crisis van nabij.

Tot slot is het kabinet zich bewust van het feit dat veel vrouwen en meisjes te lijden hebben onder het geweld van Boko Haram. Vanuit FLOW (Funding Leadership Opportunities for Women) worden daarom verschillende vrouwenrechtenorganisaties met projecten in Nigeria gesteund. Deze projecten richten zich onder andere op bestrijding van geweld tegen vrouwen en gender based violence in Nigeria en op betekenisvolle deelname van vrouwen in vredesprocessen en politieke participatie.

## IV. Conclusie

Het kabinet is geschokt door het excessieve geweld van Boko Haram, gericht tegen de – zowel christelijke als islamitische – bevolking in noordoost Nigeria, en veroordeelt deze gruwelijke schendingen van de mensenrechten en de menselijke waardigheid.

Het bestrijden van Boko Haram is in principe een interne aangelegenheid van Nigeria, zo benadrukken ook de Nigeriaanse autoriteiten. Tegelijkertijd is duidelijk dat er op grote schaal ernstig geweld plaatsvindt tegen de bevolking, dat de Nigeriaanse aanpak tot nu toe weinig effectief is geweest en dat de opstand van Boko Haram nu ook de vrede en veiligheid in de regio bedreigt, in het bijzonder in Tsjaad, Kameroen en Niger. Nederland juicht het daarom zeer toe dat landen in de regio, daarin gesteund door de Afrikaanse Unie, het initiatief hebben genomen tot de ontplooiing van een Multinational Joint Task Force om de bedreiging gezamenlijk tegen te gaan.

Nederland zal met de middelen die het ter beschikking staan en via verschillende kanalen, in het bijzonder de EU, de dialoog aangaan met Nigeria, aandacht blijven vragen voor de situatie en daar waar mogelijk concrete steun bieden. Nederland stelt zich actief op binnen de EU en bepleit in dat kader ondersteuning van regionale initiatieven en organisaties, zoals de MNJTF en de Afrikaanse Unie, zodat zij beter in staat zijn om de dreiging het hoofd te bieden. Naast activiteiten om de acute dreiging onder controle te brengen en veiligheid te brengen voor de bevolking is een structurele aanpak van onderliggende oorzaken van het geweld in noordoost Nigeria essentieel. Ook zal de EU moeten bezien of er additionele Europese steun aan de humanitaire inspanning nodig en

mogelijk is om de grote aantallen ontheemden en vluchtelingen in de regio op te kunnen vangen. De kwestie had prioriteit voor Nederland tijdens de RBZ van 9 februari en de regering zal ook in de toekomst de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten houden en waar mogelijk een bijdrage leveren aan de inspanningen van de internationale gemeenschap.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders